

## Bijlage 1: Resultaten uitgevoerde verkenning

In de periode van juli 2019 tot augustus 2021 is een verkenning uitgevoerd van mogelijke maatregelen voor moerasvogels in het Noord-Hollandse deel van de Oostelijke Vechtplassen. Tijdens de verkenning lag de focus op 6 soorten kwetsbare vogels: grote karekiet, purperreiger, roerdomp, woudaap, porseleinhoen en zwarte stern. Voor deze broedvogelsoorten geldt in de Oostelijke Vechtplassen een Natura2000-instandhoudingsdoelstelling.

### Doelen van maatregelen voor moerasvogels

Voor de broedvogels roerdomp, woudaap, grote karekiet, porseleinhoen en zwarte stern zijn maatregelen nodig om het leefgebied uit te breiden. Dit omdat de huidige populaties van deze soorten (veel) lager zijn dan het de instandhoudingsdoelen voor deze soorten. Hoewel de populatieomvang van de purperreiger net op het instandhoudingsdoel zit, is het ook wenselijk voor deze soort maatregelen te nemen om het leefgebied te vergroten. Er is namelijk maar 1 purperreigerkolonie binnen de Oostelijke Vechtplassen aanwezig, hetgeen de soort te kwetsbaar maakt. In de onderstaande is een overzicht gegeven van de recente aantallen en de opgave voor de genoemde vogelsoorten.

Tabel 1. Recente aantallen broedparen en instandhoudingsdoelstelling moerasvogelsoorten waarvoor maatregelen uitgevoerd dienen te worden (bron: N2000-beheerplan Oostelijke Vechtplassen).

soort	doel (broedparen)	opgave (broedparen)	recente tellingen <sup>1</sup>			2018	2019	gemiddelde 2015-2019
			2015	2016	2017			
roerdomp	5	1	6	2	2	4	8	4
Woudaap <sup>3</sup>	10	10	0	1	0	?	?	0
purperreiger	50	0 (1 kolonie <sup>2</sup> )	52	71	62	65	63	62
porseleinhoen	8	5	4	3	1	3	4	3
zwarte stern	110	80	45	41	29	20	16	30
grote karekiet	50	38	12	14	13	12	11	12

<sup>1</sup> Gegevens Netwerk Ecologische Monitoring (Sovon, RWS, CBS, provincies). Het gemiddelde is naar beneden afgerond.

<sup>2</sup> Voor purperreiger is er feitelijk geen opgave, maar een extra kolonie is wel wenselijk. Aantallen worden daarom niet genoemd.

<sup>3</sup> Bij woudaap is het aantal in 2018 onbekend. In 2019 was er tenminste één territorium aanwezig volgens Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.

### Zoekgebied: provincie Noord-Holland exclusief Horstermeerpolder

Het plan van aanpak voor de verkenning richtte zich op Noord-Hollandse deel van het N2000-gebied Oostelijke Vechtplassengebied exclusief Horstermeerpolder. Aanvankelijk zouden in Noord-Holland twee natuureilanden worden aangelegd. Daarvoor had de provincie Noord-Holland gelden uit de Reserve Groen gereserveerd. De aanleg van natuureilanden bleek echter niet haalbaar. Als alternatief voor natuureilanden is daarom gezocht naar andere maatregelen in Noord-Holland. In Hollands Ankeveen, Stichts Ankeveen, Kortenhoef West, de Loenderveense Plas, de Stille Plas, polder Achteraf en andere gebieden doen zich daarvoor voldoende kansen voor.

### Verkenning in twee stappen

De verkenning van maatregelen voor moerasvogels is in twee stappen uitgevoerd:

1. *Analyse*: Nader onderzoek, selectie en prioritering van maatregelen (zeef 1);
2. *Uitwerking*: Uitwerking maatregelen in kansrijke gebieden én voorstel uit te voeren maatregelen (zeef 2).

### *Zeef 1: Analyse geeft een goed beeld van kansrijke maatregelen en gebieden*

De analysefase is in 2019 en 2020 uitgevoerd door ingenieursbureau Sweco. Op basis van het eindrapport van Sweco, publieksparticipatie en een nadere onderbouwing bleken 8 gebieden kansrijk voor de uitvoering van maatregelen, te weten:

- Stichts Ankeveen (in afstemming met het op te starten NNN-inrichtingsplan)
- Hollands Ankeveen West (in afstemming met het NNN-inrichtingsplan)
- Kortenhoef west, Loenderveense Plas (in afstemming met het NNN-inrichtingsplan)
- Polder Achteraf
- Loenderveense Plas
- Loosdrechtse Plassen
- Stille plas (i.c.m. baggerwerk fase 3 Vuntus / Stille Plas (fase 3))
- Weersloot (waarbij het lopende proces voor het opstellen van een NNN-inrichtingsplan leidend blijft)

Sweco schatte de kosten voor maatregelen in deze gebieden op € 7,7 incl. BTW. Met deze maatregelen wordt voldoende areaal rietmoeras aangelegd om de instandhoudingsdoelen voor de beoogde vogelsoorten grotendeels te behalen. Het doelbereik (in percentage van de N2000-instandhoudingsdoelen) werd geschat op:

- grote karekiet (100 %);
- porseleinhoen (75 %);
- roerdomp (100 %);
- woudaap (100 %);
- zwarte stern (85%);
- purperreiger (100 %).

Voorgesteld werd om tijdens de eerste planperiode de vogelaantallen te monitoren en regelmatig de balans op te maken en te bezien of en welke maatregelen nog meer nodig zijn. Voor de tweede planperiode van het N2000-beheerplan blijven daarom ook de deelgebieden in beeld, die in de na zeef 1 zijn afgevallen. In december 2020 heeft de stuurgroep op basis van een bestuurlijke tussenrapportage ingestemd met dit voorstel en met de uitwerking van maatregelen in de bovengenoemde gebieden.

### *Zeef 2: Uitwerking leidt tot meer zicht op kosten en doelbereik maatregelen*

De uitwerking van maatregelen is in 2021 uitgevoerd door BWZ Ingenieurs. BWZ heeft per gebied maatvastе ontwerpen voor maatregelen opgesteld. Gelijktijdig met de uitwerking van maatregelen door BWZ is in het kader van het N2000-beheerplan ook onderzoek uitgevoerd naar de effecten van aanvullende natuurherstelmaatregelen, zoals natuurontwikkeling in het Utrechtse deel van de Oostelijke Vechtplassen (uitgevoerd/in uitvoering), de Bethunepolder (uitgevoerd), de Horstermeerpolder (in voorbereiding) en de plaatsing van ganzenrasters (uitgevoerd). Een inschatting van het natuurrendement van deze aanvullende natuurherstelmaatregelen (exclusief Terra Nova) voor de Natura 2000 moerasvogels is weergegeven in de onderstaande tabel. Op basis van de in de tabellen gepresenteerde aantallen, kan geconcludeerd worden dat een deel van de instandhoudingsopgave voor roerdomp, woudaap, purperreiger, porseleinhoen, zwarte stern en grote karekiet dus al lijkt te worden ingevuld. Ook dit pleit ervoor om tijdens de eerste planperiode de vogelaantallen te monitoren en regelmatig de balans op te maken en te bezien of en welke maatregelen nog meer nodig zijn.

Tabel 3. Mogelijke aantallen broedparen die als gevolg van de aanvullende natuurherstelmaatregelen ten behoeve van moerasvogels zouden kunnen gaan broeden (Grutters, 2020, N2000-beheerplan 2021)

	Horstermeerpolder	Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven	Westbroekse Zodden	Molenpolder	Noorder Maarsseveense Plassen	Bethunepolder	Plaatsen ganzenrasters
roerdomp	1	1	-	1	1	1	-
woudaap	-	?	-	-	-	-	-
purperreiger (kolonie)	1	-	-	-	-	-	-
porseleinhoen	1-2	2-8	1-3	1	-	2(+)	-
zwarte stern	-	-	-	-	-	-	-
grote karekiet	-	-	-	-	-	-	Max. 17*

\* Dit betreft de 8,5 km ganzenraster die tot eind 2020 is geplaatst

#### Maatregelen voor de korte termijn (2022 – 2024)

Op basis van de uitgevoerde verkenning is bepaald welke maatregelen in welke gebieden op welke manier op welke termijn het beste een vervolg kunnen krijgen. Binnen de door BWZ uitgewerkte maatregelen zal nog een keuze gemaakt moeten worden welke onderdelen uitgevoerd worden en voor voldoende doelbereik zorgen. De bevindingen zijn voorlopig als volgt:

- *Stichts Ankeveen, Kortenhoef west, Loenderveense Plas en centraal deel Hollands Ankeveen West:* Het doelbereik van het herstellen van stromingsrietkragen en het open maken van het landschap op terreinen van Vereniging Natuurmonumenten is er – zeker in combinatie met de bestaande, hoge natuurwaarden in de directe omgeving – groot. De maatregelen zijn opgenomen in het N2000-beheerplan en vergen geen peilaanpassingen. Het beheer zal intensiever zijn. Gangbare subsidies zijn daarvoor onvoldoende. Over de financiering van de hogere beheerkosten maken Natuurmonumenten en provincie Noord-Holland afspraken in het kader van het N2000-beheerplan.
- *Loenderveense Plas:* Hier doet zich op korte termijn een kans voor om werk met werk te maken voor herstel met bescherming van de oevers langs de Bloklaan en de Veendijk. Wel zijn afspraken nodig met Waternet over de aanleg en het beheer van nieuw aan te leggen rietoevers over het deel dat verder dan 2,5 m uit de kant ligt. Mits daarover tijdig overeenstemming wordt bereikt, is uitvoering in de komende drie jaar haalbaar. Ervaringen kunnen van pas komen wanneer de gemeente Wijdmeren de oevers langs de Horndijk op termijn gaat beschermen.
- *Loosdrechtse Plassen:* Maatregelen voor moerasvogels die zijn uitgewerkt in de verkenning, zijn goed te combineren met de recreatie die op de plassen plaatsvindt. Er worden plannen gemaakt om de Loosdrechtse Plassen te baggeren en er wordt nagedacht over een recreatieve invulling van de aanwezige eilanden. Mogelijk vraagt dat meer tijd voor tot de uitvoering van maatregelen voor moerasvogels overgegaan kan worden.
- *Stille Plas:* Het lopende proces van baggerwerk fase 3 is leidend voor de verder uitwerking van maatregelen voor moerasvogels in en langs het voormalige baggerdepot. De ontwerpen vanuit de uitgevoerde verkenning voor moerasvogels dienen ter inspiratie voor het maken van de juiste keuzes in de verkenning van het baggerwerk. Dat vraagt een bredere, maatschappelijke afweging en meer tijd om hier tot uitvoering van maatregelen voor moerasvogels over te gaan.
- *Polder Achteraf en de Put:* Beide gebieden worden zelfstandig uitgewerkt door Vereniging Natuurmonumenten. De financiering is geregeld via een beschikking van het ministerie van LNV voor de Rijks subsidierегeling Versneld Natuurherstel. Daarvoor hoeven geen middelen vanuit het Gebiedsakkkoord of Programma Natuur meer te worden ingezet.

- *Weersloot*: Het lopende proces van de NNN-realisatie is leidend voor de verder uitwerking van maatregelen voor moerasvogels. De ontwerpen vanuit de uitgevoerde verkenning voor moerasvogels dienen ter inspiratie voor het maken van de juiste keuzes in dit proces. Mochten maatregelen voor moerasvogels onderdeel worden van het inrichtingsplan, dan zullen ze als onderdeel van de NNN-realisatie worden gefinancierd en uitgevoerd.
- *Landbouwgebied en voormalige baggerdepot Hollands Ankeveen Noord*: Delen van dit gebied worden momenteel regulier verpacht. Er is een nauwe relatie met de NNN-realisatie en afspraken over een eventuele ontpachting zullen in dat kader moeten worden gemaakt. Nader onderzoek is nog nodig naar de haalbaarheid van een flexibeler peilbeheer en de effecten daarvan op de omgeving. Uitvoering in de komende drie jaar is daarom nu niet aan de orde.

Op basis van de uitgevoerde verkenning, blijken maatregelen voor moerasvogels in Stichts Ankeveen, het centrale deel van Hollands Ankeveen West, Kortenhoef west, Loenderveense Plas en/of Loosdrechtse Plassen kansrijk. Bij aanvang van de planuitwerking wordt een definitieve keuze welke gebieden voor de korte termijn (2022 – 2024) verder worden uitgewerkt. Polder Achteraf en De Put vallen buiten de scope van de planuitwerkingsfase. Deze projecten worden zelfstandig door Vereniging Natuurmonumenten voorbereid en uitgevoerd en vanuit andere middelen gefinancierd. Andere gebieden blijven in beeld voor de middellange en lange termijn (2025 en verder).

#### *Zonder flexibel peil hogere beheerkosten*

Het resultaat van maatregelen voor moerasvogels die aansluiten op bestaande vegetaties (zoals een bestaand waterlelieveld of nat rietland) of die worden uitgevoerd in gebieden waar een flexibel peil is in te stellen, is vrijwel zeker positief. Onder andere omstandigheden is dit resultaat sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de vegetatie na uitvoering van de maatregelen. In het drogere riet is intensiever beheer noodzakelijk. Zonder intensief beheer, slaan broekbossen in rap tempo op. Intensievere beheer past – vanwege het ontbreken van mogelijkheden voor een flexibel peil – in het N2000-beheerplan. SNL-subsidie kan aangevuld worden met gelden voor N2000-herstelmaatregelen. Afspraken tussen Vereniging Natuurmonumenten en Provincie Noord-Holland over N2000-herstelmaatregelen voor de 1e planperiode van het N2000-beheerplan worden gemaakt. Natuurmonumenten en de provincie spreken de intentie uit om dat ook te doen voor de jaren erna. Natuurmonumenten dringt aan op langjarige afspraken over aanvullende beheerkosten.

#### *Een vast oppervlaktewaterpeil maakt lokale verlaging maaiveld noodzakelijk*

Lokaal wordt voorgesteld om natte omstandigheden te creëren door het maaiveld te verlagen. Dit dient los gezien te worden van discussies die elders in de provincie en het Groene Hart lopen over het tegengaan van bodemdaling. Immers, bodemdaling elders wordt veroorzaakt door verlaging van het oppervlaktewaterpeil voor voldoende drooglegging. In geval van de terreinen waar nu maatregelen voor moerasvogels worden getroffen, is geen sprake van een verlaging van het oppervlaktewaterpeil. Juist handhaving van het waterpeil maakt maaiveldverlaging noodzakelijk om een geschikte habitat voor beschermde moerasvogels met natte(re) omstandigheden te creëren.

## **Inzichten publieksparticipatie**

### *Aanpak participatie*

Tijdens de *analysefase (zeef 1)* is een uitgebreid participatietraject opgezet. Dat is onder meer gebeurd middels:

- een online enquête onder bewoners, waaraan door 100 bewoners is deelgenomen;
- drie online integratiesessies online en 's avonds voor belangenorganisaties waarvan steeds impressieverslagen zijn opgesteld;
- berichten in driemaandelijks nieuwsbrieven van het OVP;

- berichten in lokale media zoals de NieuwsSter en op social media;
- een [projectpagina](#);
- presentaties tijdens OVP-informatiebijeenkomsten.

Niet alle belangenorganisaties in het zoekgebied hebben van de mogelijkheden tot participatie gebruik gemaakt. Deels had dat te maken met de omvang van het zoekgebied, deels met de prioriteiten die bewonersverenigingen moesten stellen in de veelheid aan projecten en deels met de voorbereiding en locatie van de bijeenkomsten. Sommige deelnemers voelden zich niet vertegenwoordigd door de gemeente Wijdmeren en zeiden geen vertrouwen hebben in de besluitvorming. Ook vroegen zij zich af of de partijen die het gebiedsakkoord hebben ondertekend, hier nog wel achter staan nu ze de effecten ervan zien.

Ook tijdens de *uitwerkingsfase (zeef 2)* was er volop gelegenheid om te participeren:

- 1.500 omwonenden in een straal van 500 m rondom de maatregelen zoals deze in de analysefase naar voren kwamen, zijn persoonlijk aangeschreven. Zij konden zich melden om actieve inbreng te leveren of om op de hoogte gehouden te worden van de laatste stand van zaken.
- Er hebben vier verdiepende sessies plaatsgevonden voor belangenorganisaties en omwonenden, waar zij actieve inbreng konden leveren voor maatregelen in de kansrijke gebieden en waarvan steeds impressieverslagen zijn opgesteld.
- Er is een [nieuwe projectpagina](#) ingericht. De voorstellen en ontwerpen van BWZ zijn verwerkt in een interactieve presentatie met prezi die op deze pagina zijn gedeeld.

De geleverde inbreng van belangenorganisaties en bewoners zijn herleidbaar meegenomen in de eindrapportages van Sweco (analysefase, zeef 1) en BWZ (uitwerkingsfase, zeef 2) en in de besluiten die op basis daarvan zijn genomen.

#### *Een aantal private grondeigenaren heeft interesse voor maatregelen op hun eigendommen*

Er heeft zich een beperkt aantal particulieren gemeld met interesse voor maatregelen voor moerasvogels op hun eigendommen. In een aantal gevallen is dat mogelijk via project 2.4.1. van het Gebiedsakkoord. Dit project beoogt circa 40 ha bestaand bos (uitgezonderd kwalificerend veenbos (H91D0) of een ander kwalificerend habitatype) om te vormen tot waardevol rietland waarvan het beheer duurzaam is geregeld, bijvoorbeeld door beheerafspraken met particulieren, vrijwilligers en in combinatie met verdienmodellen (ondernemers). Het budget van dit project (max. € 600K) is gelabeld aan de Kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland (SKNL).

Subsidie is mogelijk voor twee onderdelen:

1. *Functieverandering*: Compensatie voor de waardedaling aan grondeigenaren als de functie landbouwgrond definitief wordt omgezet in natuurgrond.
2. *Investering*: Voor de volgende extra inrichtingsmaatregelen (vaak na functieverandering) om de gewenste natuur te kunnen krijgen:
  - a. Het realiseren van natuur op voormalig landbouwgrond;
  - b. Het verhogen van de natuurkwaliteit op een bestaand natuurterrein;
  - c. Het omzetten naar een ander natuurbeheertype voor het natuurterrein, zoals aangegeven in de ambitiekaart.

De percelen van de eigenaren die zich hebben gemeld, vallen voornamelijk onder 2 b. en 2 c. Onderzocht wordt of en hoe het Programmateam OVP vooraf meer inzicht kan geven in de kansrijkheid van een eventuele SKNL-subsidieaanvraag gezien het beoogde doel van project 2.4.1.

#### *Ondernemers hebben interesse in een pilot in Wijde Blick*

Zeef 1 heeft geleid tot de keuze van acht kansrijke gebieden voor het treffen van maatregelen voor moerasvogels. De Wijde Blick was niet een van deze acht. Wel zijn er in de uitwerking van het Gebiedsakkoord plekken aangewezen op de Wijde Blick om meer rietkragen te creëren voor doelsoorten. Op deze plekken groeit nu al veel riet, maar het zijn precies deze plekken die van oudsher gebruikt werden door de recreatie om de boot op het zand te varen ('beachen'). Bezoekers en ondernemers vinden dat een onderscheidende, recreatieve kernkwaliteit die ze graag in stand willen houden. Maar er is een spanning tussen het behalen van natuurdoelen enerzijds en het in stand houden van de recreatieve beleving van de Wijde Blick anderzijds. Ondernemers vragen zich af of de drie aangewezen plekken wel het meest geschikt zijn voor rietgroei. Ze denken plekken bij de Lambertskade of op andere plekken met veenbodems in diep water op de Wijde Blick kansrijker zijn voor stromingsriet (hoog zwaar riet). Graag willen ze een pilot doen naar rietgroei aan de westzijde van één van de recreatie-eilanden. De uitvoeringskosten worden indicatief geschat op € 10.000 incl. BTW. In de komende jaren zou gezien kunnen worden wie interesse heeft om zo'n pilot te trekken, wie daarbij betrokken moeten worden, hoe lang hij duurt, of hij vergunbaar is, etc.

#### **Overige inzichten uitgevoerde verkenning**

##### *Nieuwe Polderplas kansrijk voor de lange termijn*

Medio 2019 heeft de provincie Noord-Holland de Nieuwe Polderplas aangekocht, met als doel de aanleg van moerashabitat (uitbreiding rietbiotop voor kwetsbare moerasvogels N2000) in combinatie met de verwerking van bagger uit de Loosdrechtse plassen. Waternet ontwikkelt daarvoor momenteel gebiedsgericht beleid. Daarnaast zijn ook andere onderzoeken en besluiten nodig alvorens deze kans kan worden verzilverd. Deze oplossing vooral interessant voor de middellange of lange termijn (2025 en verder).

##### *Herstel open landschap kan niet zonder boscompensatie*

Alle boskap ten behoeve van natuurdoelen zal gecompenseerd worden. Dit wordt (grotendeels) gefinancierd door het Rijk en komt niet ten laste van de maatregelen voor moerasvogels. Een inventarisatie van reeds uitgevoerde en voorgenomen boskap ter uitvoering van de Natura 2000-beheerplannen (duinen, Vechtstreek) of voor de aanleg van natuurverbindingen (Gooi) levert op dat het in Noord-Holland om circa 155 ha te compenseren boskap gaat. Dat gebeurt in beginsel buiten het NNN. In Noord-Holland zijn de mogelijkheden voor bosaanplant relatief beperkt. In veel gebieden (zoals ook in de OVP) is het beleid immers gericht op behoud en herstel van het open landschap. Een vervolgstap zal zijn om in de gebieden of projecten waar dit speelt naar locaties te zoeken waar deze boskap kan worden gecompenseerd. In beginsel vindt de compensatie voorafgaand aan de kap plaats, zoveel mogelijk in de nabijheid van de plek waar wordt gekapt en zodanig dat de compensatie bijdraagt aan een robuust bos en zo mogelijk ook aan een buffering tussen agrarisch gebied en stikstofgevoelig Natura 2000 gebied (invang van stikstof).

*Maatregelen hebben meerwaarde voor stikstofgevoelige N2000-natuur*

Het herstellen van het open landschap met moeras, petgaten, waterrietkragen en legakkers in de OVP is ook gunstig voor het herstel van de mesotrofe verlandingsreeks ten behoeve van stikstofgevoelige habitats (zoals vochtige heide, blauwgrasland en veenmosrietland) en soorten (zoals groenknolorchis en zeggekortfslak). Mede daarom zijn er vanuit het Programma Natuur gelden toegekend om maatregelen uit te voeren.